

فصل دوم

جغرافیای انسانی استان اردبیل

درس ششم تقسیمات سیاسی استان

استان اردبیل به‌عنوان اولین استان بعد از پیروزی انقلاب اسلامی و بیست و پنجمین استان کشور در بهمن ماه سال ۱۳۷۲ از استان آذربایجان شرقی جدا و به استان مستقلی تبدیل شده است. این استان دارای ۱۰ شهرستان، ۲۶ شهر، ۲۹ بخش و ۷۱ دهستان است. در این درس با موقعیت جغرافیایی بخش‌ها و دهستان‌های استان آشنا می‌شوید. شکل و جدول ۱-۲ تقسیمات سیاسی استان را نشان می‌دهد.

شکل ۱-۲- نقشه تقسیمات سیاسی استان اردبیل

برای مطالعه

جدول ۱-۲- اطلاعات مربوط به آخرین تقسیمات سیاسی استان اردبیل برحسب شهرستان در سال ۱۳۹۳

شهرستان	نام شهر	تعداد بخش	تعداد شهر	تعداد دهستان	مساحت (کیلومتر مربع)
اردبیل	اردبیل - هیر	۳	۲	۱۰	۲۲۱۶
بيله سوار	بيله سوار - جعفرآباد	۲	۲	۴	۱۷۸۲
پارس آباد	پارس آباد - اصلاندوز - تازه کند پارس آباد - اسلام آباد	۴	۴	۸	۱۴۰۶
خلخال	خلخال - هشتجین - کلور	۳	۳	۸	۲۶۸۸
سرعین	سرعین	۲	۱	۴	۳۷۳
کوثر	گیوی	۲	۱	۴	۱۲۵۹
گرمی	گرمی - تازه کندانگوت	۳	۲	۹	۲۰۴۸
مشکین شهر	مشکین شهر - رضی - مرادلو - فخرآباد - لاهرود - قصابه	۵	۶	۱۲	۳۷۲۰
نمین	نمین - عنبران - آبی بیگلو	۳	۳	۷	۹۳۹
نیر	نیر - کوراییم	۲	۲	۵	۱۱۹۴
جمع		۲۹	۲۶	۷۱	۱۷۶۲۵

فعالیت ۱-۲

- ۱- براساس نقشه تقسیمات سیاسی استان، نام شهرستان، مرکز شهرستان، مرکز بخش محل زندگی خود را بنویسید.
- ۲- شهرستان‌های شمالی و جنوبی استان را در روی نقشه مشخص کرده و نام ببرید.
- ۳- استان اردبیل در چه سالی از استان آذربایجان شرقی جدا شد؟

درس هفتم جمعیت استان

پراکندگی جغرافیایی جمعیت

براساس نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰ جمعیت استان اردبیل ۱۲۴۸۴۸۸ نفر بوده است که از نظر پراکندگی جغرافیایی، ۶۴ درصد جمعیت در نقاط شهری و ۳۶ درصد در نقاط روستایی و غیرساکن بوده‌اند. این استان وسعتی معادل ۱/۱ درصد مساحت کشور و حدود ۱/۷ درصد از جمعیت ایران را در خود جای داده است.

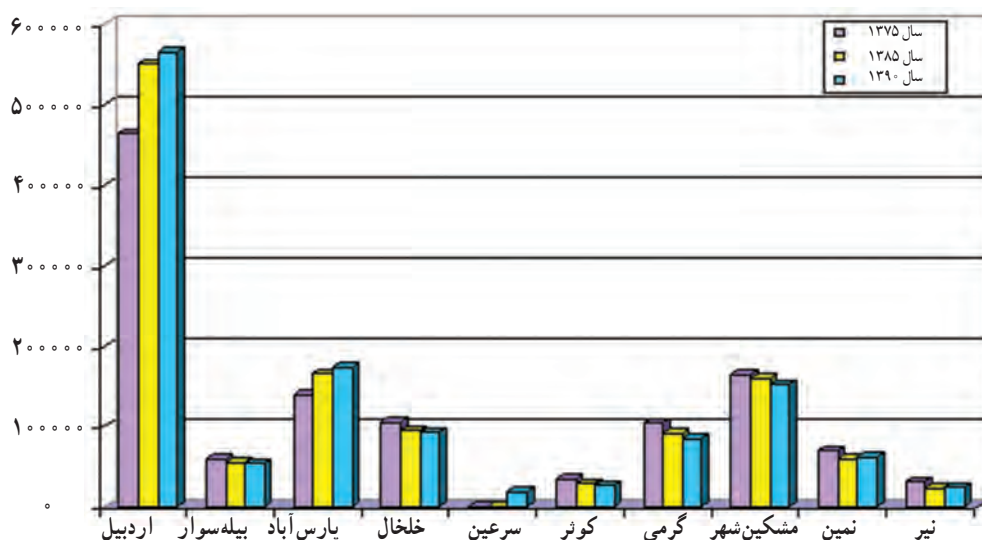

برای مطالعه

جدول ۲-۲- جمعیت شهرستان‌های استان اردبیل براساس سرشماری سراسری ۱۳۷۵، ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰

سال ۱۳۹۰	سال ۱۳۸۵	سال ۱۳۷۵	شهرستان
تعداد جمعیت	تعداد جمعیت	تعداد جمعیت	
۵۶۴۳۶۵	۵۴۸۸۳۲	۴۶۲۶۳۲	اردبیل
۵۳۷۶۸	۵۵۰۲۶	۵۹۵۸۴	بيله‌سوار
۱۷۳۱۸۲	۱۶۵۴۷۷	۱۳۸۸۸۷	پارس آباد
۹۲۳۳۳	۹۵۰۰۵	۱۰۴۴۴۶۰	خلخال
۱۸۲۳۱	-	-	سرعین
۲۶۱۹۷	۲۸۷۲۱	۳۴۵۱۴	کوثر
۸۴۲۶۷	۹۱۲۷۰	۱۰۴۰۶۴	گرمی
۱۵۱۱۵۶	۱۵۹۲۴۲	۱۶۴۰۰۷	مشکین شهر
۶۱۳۳۳	۵۹۶۴۰	۶۹۳۴۹	نمین
۲۳۶۵۶	۲۳۰۳۵	۳۰۵۱۴	نیر
۱۲۴۸۴۸۸	۱۲۲۸۱۵۵	۱۱۶۸۰۱۱	مجموع

جغرافیای انسانی استان

شکل ۲-۲- روند تغییرات جمعیت استان به تفکیک شهرستان طی سالهای ۱۳۷۵-۱۳۹۰

ویژگی‌های جمعیت استان

الف) تراکم نسبی جمعیت: تراکم جمعیت استان اردبیل ۷۰ نفر در هر کیلومتر مربع بوده است که در مقایسه با تراکم جمعیت کل کشور (۴۶ نفر در هر کیلومتر مربع) این استان را باید از مناطق پرجمعیت کشور به‌شمار آورد. شهرستان اردبیل پرجمعیت‌ترین و شهرستان سرعین کم جمعیت‌ترین شهرستان استان می‌باشد.

برای مطالعه

جدول ۲-۳- تراکم نسبی جمعیت در شهرستان‌های استان (نفر در کیلومتر مربع)

شهرستان	تراکم نسبی جمعیت در شهرستان‌های استان (نفر در کیلومتر مربع)									
	نیر	کوثر	بيله سوار	نمین	گرمی	سرعین	خلخال	پارس آباد	مشکین شهر	اردبیل
سال ۱۳۷۵	۲۰	۲۷	۳۰	۶۳	۶۰	-	۳۷	۸۹	۴۵	۱۸۳
سال ۱۳۸۵	۱۹	۲۲	۳۱	۵۸	۴۴	-	۳۴	۱۱۹	۴۲	۲۲۰
سال ۱۳۹۰	۱۹	۲۰	۳۱	۵۹	۴۱	۴۹	۳۳	۱۲۵	۴۰	۲۶۴

ب) رشد جمعیت استان: طی سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰ سالانه به‌طور متوسط حدود ۴۰٫۶۷ نفر به جمعیت استان افزوده شده که متوسط رشد سالانه آن برابر با ۳۳٪ درصد می‌باشد.

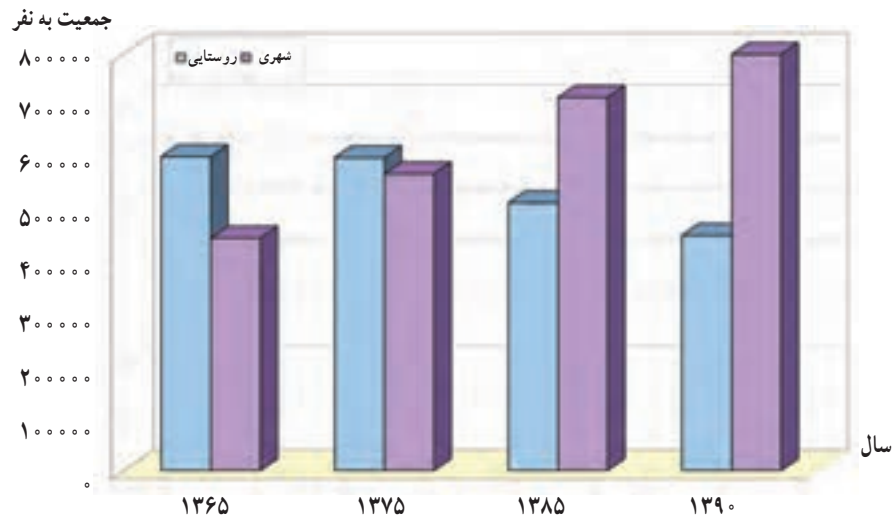

فعالیت ۲-۲

دلایل افزایش جمعیت شهرستان اردبیل و شهرستان پارس آباد در سال ۱۳۹۰ را بررسی کنید.

شکل ۲-۳- نمودار تغییرات جمعیت استان به تفکیک مناطق شهری و روستایی طی سال‌های ۱۳۶۵-۱۳۹۰

برای مطالعه

جدول ۲-۴- روند تغییرات جمعیت شهری و روستایی استان از سال ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۰

۱۳۹۰	۱۳۸۵	۱۳۷۵	۱۳۶۵	شرح	جمعیت (نفر)
۱۲۴۸۴۸۸	۱۲۲۸۱۵۵	۱۱۶۸۰۱۱	۱۰۴۶۲۳۷	استان	
۷۹۸۹۴۲	۷۱۵۵۹۷	۵۶۸۴۴۸	۴۴۴۶۱۲	شهری	
*۴۴۹۵۴۶	*۵۱۲۵۵۸	*۵۹۹۵۶۳	۶۰۱۶۲۵	روستایی	
۰/۳۳	۰/۵	۱/۲۰	—	استان	درصد نرخ رشد سالانه جمعیت نسبت به سال قبل
۲/۳۳	۲/۳۳	۳/۲۶	—	شهری	
-۲/۵۸	-۱/۵۶	-۰/۳۹	—	روستایی	

* جمعیت غیر ساکن در تعداد جمعیت روستایی منظور شده است.

فعالیت ۲-۳

با توجه به نمودار شکل ۲-۳ روند تغییرات شهری و روستایی در سال‌های ۱۳۷۵، ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ را نسبت به هم مقایسه کنید.

پ) ترکیب جمعیت شهری و روستایی استان: با توجه به جدول ۲-۷ میزان شهرنشینی در سال ۱۳۹۰ برابر با ۶۴ درصد به دست می‌آید. مقایسه میزان شهرنشینی در این سال با سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۷۵ یک روند افزایشی را نشان می‌دهد که یک روند طبیعی در جامعه طی نیم قرن اخیر بوده است. این میزان برای سال ۱۳۸۵ برابر با ۵۸/۳ درصد است.

با توجه به جدول ۲-۷ میزان روستانشینی در سال ۱۳۹۰ برابر با ۳۶ درصد به دست می‌آید. مقایسه میزان روستانشینی در این سال با سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۷۵ یک روند کاهشی را نشان می‌دهد. گرایش به شهرنشینی و تمرکز جمعیت در شهرها منجر به تغییراتی در رشد جمعیت مناطق روستایی و شهری شده است به طوری که رشد سالانه جمعیت در مناطق شهری استان در فاصله سال‌های ۹۰-۱۳۸۵ برابر با ۲/۳۳ درصد و در مناطق روستایی ۲/۵۸- درصد بوده است.

مهم‌ترین دلایل افزایش جمعیت شهرنشینی در این استان مثل همه استان‌های کشور، تبدیل سکونتگاه‌های روستایی به شهری، مهاجرت از روستا به شهر، ادغام روستاهای نزدیک به محدوده شهر به شهر است که در این میان شهر اردبیل به عنوان مرکز استان ۶۰/۷۲ درصد جمعیت شهرنشینی استان را در خود جای داده است. مهم‌ترین علل آن مرکزیت سیاسی شهر اردبیل به عنوان مرکز استان، وجود کارخانجات بزرگ و کوچک، انشعاب راه‌های اصلی از آن و وجود دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی در آن است.

فعالیت ۲-۴

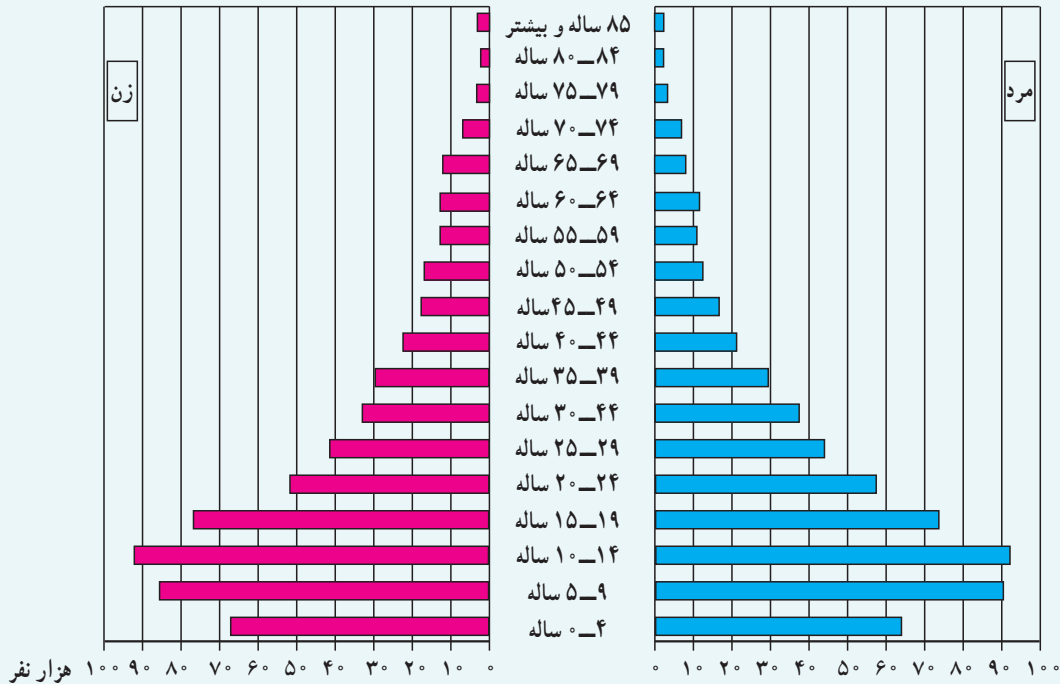

- ۱- کدام عوامل موجب جذب جمعیت به شهر اردبیل می‌شود؟
- ۲- به نظر شما چه عوامل دیگری نیز باعث افزایش شهرنشینی استان شده است؟

ت) ساختمان سنی جمعیت استان: به نمودار هرم سنی جمعیت استان در سال ۱۳۹۰ توجه کنید. همان‌طور که می‌بینید، هرم سنی استان اردبیل همانند هرم سنی کشور، قاعده‌ای پهن با رأس باریک دارد که نشانگر بالا بودن میزان مولید و در نتیجه، جوانی جمعیت است.

برای مطالعه

شکل ۲-۴- هرم سنی جمعیت استان اردبیل در سال ۱۳۹۰

فعالیت ۲-۵

با توجه به هرم سنی جمعیت استان اردبیل به سؤال زیر پاسخ دهید:
 ۱- مهم‌ترین ویژگی هرم سنی جمعیت استان اردبیل در سال ۱۳۹۰ را بنویسید.

مهاجرت

مهاجرت از روستا به شهر در استان اردبیل از رایج‌ترین شکل‌های مهاجرت است. به سبب افزایش امکانات بهداشتی، درمانی و آموزشی در نقاط شهری، میزان رشد جمعیت شهری بیش از میزان رشد جمعیت روستایی بوده است، به طوری که جمعیت مناطق شهری استان از حدود ۵۸/۳ درصد در سال ۱۳۸۵ به حدود ۶۴ درصد در سال ۱۳۹۰ افزایش یافته است. مقایسه تغییرات جمعیتی استان اردبیل با کل کشور نشان می‌دهد که متوسط نرخ رشد جمعیت استان نسبت به میانگین نرخ رشد

- جمعیت کشور کمتر است. این امر از مهاجر فرست بودن استان اردبیل حکایت دارد.
- علل مهاجرت روستائیان به شهر و ساکن شدن آنان در شهرها به خصوص در حاشیه شهرهای بزرگ استان، عبارت‌اند از:
- وجود مشکلات معیشتی در روستاها و نداشتن زمین و آب کافی
  - رشد سریع جمعیت و افزایش آن در مناطق روستایی
  - تقسیم زمین به قطعات کوچک‌تر
  - عدم دسترسی به امکانات بهداشتی، درمانی و کمبود تأسیسات آموزشی در روستاها در سطوح بالاتر
  - وقوع خشکسالی و سرمازدگی محصولات کشاورزی و بلایای طبیعی به‌طور مستمر در سال‌های اخیر
  - عدم توسعه اقتصادی در شهرها به‌خصوص در شهرهای کوچک

پیامدهای مهاجرت از استان

مهاجرت از استان اردبیل، مسائل و مشکلاتی را به‌وجود آورده است که عبارت‌اند از:

- ۱- کاهش رشد جمعیت استان
- ۲- تغییر ساختار سنی و جنسی جمعیت استان
- ۳- کاهش تولید و نیروی کار

فعالیت ۲-۶

- ۱- غالب‌ترین شکل مهاجرت در استان اردبیل چیست؟
- ۲- استان اردبیل مهاجرپذیر است یا مهاجرفرست؟ دلایل خود را بیان کنید.
- ۳- مهم‌ترین علت مهاجرت روستائیان به شهرهای استان چیست؟

درس هشتم شیوه‌های زندگی در استان

دانش آموز گرامی، آیا می‌دانید که مردم استان اردبیل به چه شیوه‌هایی زندگی می‌کنند؟ در کشورمان مردم به سه شیوهٔ عشایری، روستایی و شهری زندگی می‌کنند که در این درس با شیوه‌های زندگی در استان اردبیل آشنا می‌شوید.

الف) زندگی شهری

استان اردبیل از نظر درصد شهرنشینی، رتبهٔ نوزدهم را در کشور دارد به طوری که در سرشماری سال ۱۳۹۰، ۶۴ درصد مردم استان اردبیل در ۲۴ نقطهٔ شهری سکونت داشته‌اند جمعیت شهرنشین استان اردبیل در سال ۱۳۹۰ در حدود ۷۹۸۹۴۲ نفر بوده است. در جدول زیر جایگاه استان اردبیل از نظر جمعیتی، با کشور مقایسه شده است.

برای مطالعه

جدول ۵-۲- جایگاه استان از نظر جمعیتی با کشور در سال ۱۳۹۰

استان در سال ۱۳۹۰			کشور در سال ۱۳۹۰		شرح
سهم از کشور	درصد	تعداد به نفر	درصد	تعداد به نفر	
۱/۷	۱۰۰	۱۲۴۸۴۸۸	۱۰۰	۷۵۱۴۹۶۶۹	جمعیت
۱/۴۸	۶۴	۷۹۸۹۴۲	۷۱/۳۸	۵۳۶۴۶۶۶۱	جمعیت شهری
۲/۰۹	۳۶	۴۴۹۵۴۶	۲۸/۵۳	۲۱۴۴۶۷۸۳	جمعیت روستایی
۰/۱۶۶	۵/۴۲	* ۶۶۵۲۱	۰/۹	۵۶۲۲۵	عشایری

* جمعیت کوچ‌نشینان استان خارج از جمعیت روستایی و شهری محاسبه شده است.

عوامل شکل‌گیری شهرها

۱- آب: هستهٔ اولیهٔ بسیاری از شهرها، روستاهایی است که در کنار منابع آب شامل رودها، چشمه‌ها و قنات‌ها استقرار یافته‌اند. شهرهای بزرگ استان اردبیل نیز در مجاورت رودهای پر آب شکل گرفته و به تدریج توسعه یافته‌اند؛ مثلاً شهر اردبیل در کنار

جغرافیای انسانی استان

رود بالیخلو، پارس آباد در کنار رودخانه ارس، مشکین شهر در کنار رودخانه خیابوچای واقع شده است.

۲- ناهمواری‌ها: شرایط طبیعی، از جمله وجود ارتفاعات و ناهمواری‌ها، در پیدایش و پراکندگی شهرهای استان نقش مهمی داشته است. به جدول ۲-۶ توجه کنید.

جدول ۲-۶- پراکندگی شهرهای استان در ناهمواری‌های مختلف

شهرها	ناهمواری‌ها
پارس آباد، اصلاندوز، بیله‌سوار	نواحی جلگه‌ای و پست استان
اردبیل	نواحی دشتی
مشکین شهر، نمین، نیر، سرعین،	نواحی پای کوهی (کوهپایه‌ای)
کوثر، گرمی، خلخال،	نواحی میان کوهی

۳- آب و هوا: قسمت‌های زیادی از استان اردبیل، کوهستانی و دارای ارتفاعات بلند است. سرمای شدید این ارتفاعات از جمله عوامل مهمی است که مانع پیدایش شهرها می‌شود؛ در حالی که در نواحی هموار و با آب و هوای معتدل، شهرهای بزرگ و کوچک استقرار یافته‌اند.

۴- عامل ارتباطی: عامل ارتباطی، یعنی راه‌ها به ویژه راه‌های اصلی موجب توسعه بیشتر شهرها شده است، چنان که یکی از دلایل توسعه شهر اردبیل این است که در محل انشعاب راه‌های شوسه اصلی استان قرار دارد.

نقش شهرها

هر یک از شهرهای استان با توجه به موقعیت جغرافیایی و شرایط اقتصادی - اجتماعی محل خود، کارکرد ویژه‌ای دارند؛ از جمله شهر اردبیل به عنوان مرکز استان دارای نقش سیاسی، صنعتی و تجاری عمده‌ای است. سرعین نیز شهری سیاحتی و پارس آباد شهری صنعتی و کشاورزی (صنایع کشاورزی) به شمار می‌آیند و بقیه شهرهای استان نقش بازرگانی و کشاورزی دارند.

برنامه توسعه شهری: در سال‌های اخیر، با استان شدن این منطقه و افزایش مهاجرت از روستاها به شهرها، رشد و توسعه مراکز شهری آهنگ تازه‌ای یافته است؛ بعضی از روستاها با تأسیس شهرداری به شهر تبدیل شده‌اند طوری که در سال ۱۳۷۲ تعداد ۱۴ نقطه شهری در استان وجود داشته که امروزه به ۲۴ نقطه شهری افزایش یافته است. و در اطراف شهرها نیز شهرک‌های جدیدی شکل گرفته‌اند.

ب) زندگی روستایی

سابقه شکل‌گیری زندگی روستایی در استان ما طولانی است. مهم‌ترین عواملی که در پراکندگی و استقرار روستاها نقش دارند عواملی چون آب و هوا، ناهمواری‌ها، میزان آب، نوع خاک، نوع معیشت و تعداد جمعیت می‌باشد. منابع مهم درآمد روستاییان استان شامل کشاورزی، باغداری، دامداری، زنبورداری، صید و پرورش ماهی و صنایع دستی است. متناسب با شرایط جغرافیایی و امکانات محل، انواع صنایع دستی در استان وجود دارد که در مناطق مختلف استان پراکنده شده‌اند.

شکل ۵-۲- نمونه‌ای از صنایع دستی در استان گلیم)

اغلب سکونت‌گاه‌های روستایی استان در کنار رودها و منابع آب استقرار یافته‌اند. در کوهپایه‌ها و دامنه کوهستان‌ها، علاوه بر منابع آب، وجود خاک‌های حاصلخیز نیز در پیدایش و توسعه روستاهای استان نقش مهمی داشته‌اند. از نظر پراکندگی جغرافیایی اکثر سکونت‌گاه‌های روستایی به ترتیب در بخش شمالی، مرکزی، جنوبی و غربی استان متمرکزند. شکل روستاهای استان

اکثر روستاهای استان اردبیل به دلیل کوهستانی بودن و کم وسعت بودن زمین‌های پست و هموار و کاربری آن در کشاورزی به شکل متمرکز بوده و در مناطق کوهستانی مرتفع، پلکانی و در امتداد رودها به صورت طولی استقرار یافته‌اند.

شکل ۶-۲- روستای پلکانی کزج از توابع شهرستان خلخال

جغرافیای انسانی استان

توزیع و پراکندگی سکونت‌گاه‌های روستایی استان: بر اساس بررسی‌های انجام شده بر روی مکان‌گزینی جمعیت روستایی در استان اردبیل، از مجموع جمعیت روستایی استان در سال ۱۳۹۰ که معادل ۴۴۹۵۶۴ نفر بوده است، حدود ۳۲/۲ درصد جمعیت روستایی در مناطق دشتی استان ساکن‌اند. این در حالی است که تنها ۱۷/۹ درصد از روستاها در مناطق دشتی استان استقرار دارند. حدود ۵۵/۴ درصد از روستاها که ۳۹/۸ درصد از جمعیت روستایی استان را در خود جای داده‌اند، در مناطق کوهستانی استقرار یافته‌اند. حدود ۴۶/۷ درصد از روستاها که ۲۸ درصد از جمعیت روستایی استان را در خود جای داده‌اند، در مناطق کوهپایه‌ای استقرار یافته‌اند.

برای مطالعه

جدول ۷-۲- توزیع و پراکنش سکونت‌گاه‌های روستایی استان اردبیل و جمعیت ساکن در آنها بر اساس وضعیت محیط طبیعی در سال ۱۳۹۰

تیپ	آبادی		جمعیت	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد
کوهپایه‌ای	۳۶۷	۲۶/۷	۱۲۵۵۶۱	۲۸/۰
کوهستانی	۷۵۹	۵۵/۴	۱۷۹۴۰۵	۳۹/۸
دشتی	۲۴۶	۱۷/۹	۱۴۴۵۸۰	۳۲/۲
جمع	۱۳۷۲	۱۰۰	۴۴۹۵۴۶	۱۰۰

بررسی روند تغییرات جمعیت و تحرکات مربوط به آن حاکی از تغییرات جمعیتی نامتعادل طی دهه‌های اخیر بوده است. بررسی تغییرات جمعیت نشان می‌دهد جمعیت ساکن در نقاط روستایی استان اردبیل دارای رشد منفی بوده است. کنترل رشد جمعیت در نتیجه اعمال سیاست‌های کنترل جمعیت و همچنین مهاجرت‌های روستا-شهری می‌تواند از عمده‌ترین دلایل کاهش جمعیت در نقاط روستایی استان باشد.

با توجه به نرخ رشد مثبت و بالای جمعیت در نقاط شهری، کاهش رشد جمعیت در کل استان ناشی از روند رشد منفی جمعیت در نقاط روستایی است.

فعالیت ۲-۷

عمده‌ترین دلایل کاهش جمعیت در نقاط روستایی استان را بیان کنید.

پ) زندگی عشایری

استان ما از گذشته‌های دور به دلیل موقعیت جغرافیایی، کوهستانی بودن، آب و هوای متنوع و مراتع سرسبز از مراکز مهم کوچ‌نشینی بوده است. براساس سرشماری ۱۳۸۷ عشایر استان از دو ایل بزرگ به نام ایل شاهسون با ۹۳/۴ درصد و ایل قره داغ با ۱/۵ درصد جمعیت و دو طایفه مستقل شاطرانلو با ۳/۸ درصد و طایفه مستقل فولادلو با ۱/۳ درصد جمعیت تشکیل شده است. این تعداد حدود ۵/۴۲ درصد جمعیت عشایری کل کشور را تشکیل می‌دهد.

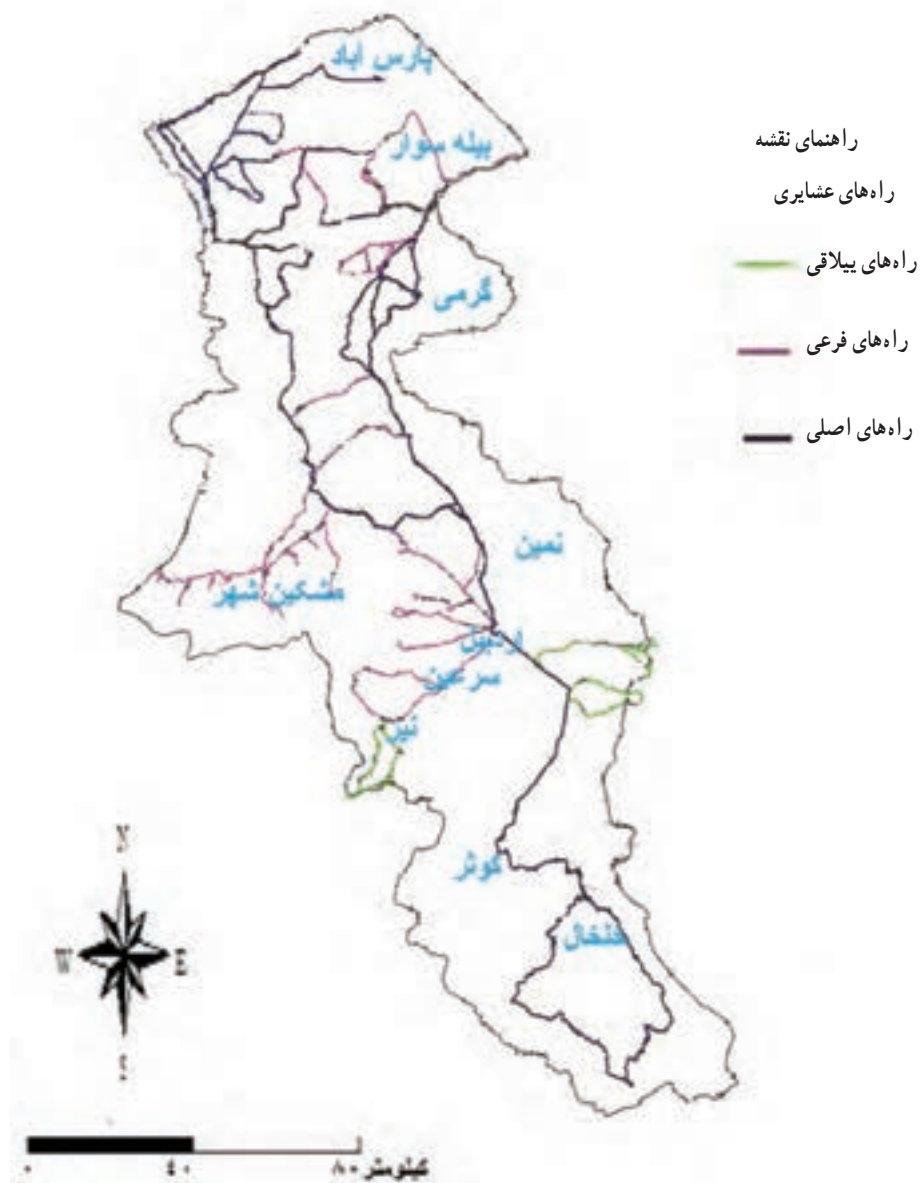

برای مطالعه

جدول ۸-۲- طوایف ایل سون در استان اردبیل

نام طایفه	تعداد تیره	نام طایفه	تعداد تیره
تالش میکائیلو	۶	قوجه بیگلو	۱۱
عیسی لو	۶	جهانخانملو	۴
سیدلر	۳	حسین حاجیلو	۴
کورعباسلو	۳	ساربانالار	۴
مرادللو	۱	هومونلو	۳
گیگلو	۲۵	عربلو	۲
اجیرلو	۱۴	شاه علی بیگلو	۱
حسینکلو	۹	مستعلی بیگلو	۶
بالابیگلو	۶	قره لر خیایو	۵
بیگ باغلو	۳	لاهرود	۵
کلاش	۲	آیوانلو	۳
ساری نصیرلو	۱	ساری خانلو	-
خامسلو	۲	جعفرلو	۱
رضا بیگلو	۱	حاجی خواجه‌لو	۱۵
بیگ دیلو	۵	یکلو	۱
جلودارلو	۱۰	ساریخانلو	۱۱
تکله	۹	علی بابالو	۵
گبلو	۵	خلیفه لو	۴
قره‌لر جیدرق	۳	دمیرچی لو	۴
آرداللو	۱	جعفرقلی خانلو	۴
قورتلار	۸	اودولو	۳
مغانلو	۲۰	۴۳ طایفه	۲۳۹ تیره
جمع			

شکل ۲-۷- نقشه محدوده های ایلات عشایر استان و مسیرهای کوچ

در گذشته شیوه‌های کوچ نشینی در استان ما به صورت کوچ خانواری بود که در آن تمام خانوارها به محل بیلاق و قشلاق خود کوچ می‌کردند، ولی امروزه دلایل مختلفی باعث تغییر و دگرگونی زندگی عشایری استان شده است که مهم‌ترین آنها عبارت‌اند از: محدودیت منابع آب، آسیب دیدن مراتع و چراگاه‌ها، ورود وسایل ارتباط جمعی، توسعه راه‌های ارتباطی، ورود اتومبیل به زندگی کوچ‌نشینان و گرایش به برخورداری از رفاه و جاذبه‌های زندگی یکجانشینی.

شکل ۸-۲- نوع مسکن عشایری در منطقه بیلاقی

براساس سرشماری سال ۱۳۸۷ جمعیت عشایر استان ما بالغ بر ۱۲۸۱۸ خانوار و ۶۶۵۲۱ نفر بوده است. که با داشتن ۱/۵ میلیون رأس دام از ۵۸/۳ درصد مراتع استان را مورد بهره‌برداری قرار می‌دهند.

ساختار اقتصادی کوچ‌نشینان استان: مهم‌ترین فعالیت عشایر استان نگهداری دام است، زندگی عشایر از طریق تولیدات دامی، اعم از گوشت، شیر، پشم تأمین می‌شود. در بعضی از مناطق که دسترسی به آب آسان است و زمین زراعی، مانند جلگه مغان وجود دارد، عشایر به کشاورزی هم اشتغال دارند؛ زیرا کشاورزی و دامداری مکمل یکدیگر بوده و در اقتصاد عشایر بیش از هر عامل دیگر اهمیت دارند. همچنین صنایع دستی از دیگر منابع درآمد کوچ‌نشینان استان به شمار می‌رود.

عشایر استان با داشتن ۲۴/۶ درصد واحد دامی استان و ۹/۵ درصد واحد دامی عشایر کشور سالیانه با تولید ۴۱۰ هزار تن شیر، ۱۰/۵ هزار تن گوشت و ۱۵۱۵ تن پشم یکی از تولیدکنندگان عمده محصولات پروتئینی در کشور و استان محسوب می‌شود.